

Az értekezés magyar nyelvű összefoglalója

A nevek, a nevek ismerete, használata és a különböző társadalmi csoportok között szoros kapcsolat van. Bizonyos nevek, névváltozatok a jelölő, differenciáló, azonosító stb. szerepük mellett az azokat használó emberekről, emberi csoportosulásokról is információkat közölhetnek. Ezt a felismerést a szocioonomasztika, s ennek részeként a helynév-szociológia területe a lehető legtöbb szempont bevonásával – a beszélőközösségek és a nyelv oldaláról egyaránt – igyekszik kutatni.

Dolgozatommal jómagam szintén a helynév-szociológia körébe tartozó kérdésekhez kívántam hozzászólni. A helynévismeret és a helynévhasználat feltárására a romániai, és ezen belül a Partiumban élő magyarság nyelvhasználatának szemszögéből vállalkoztam. Az észrevételeimet a szakirodalom felhasználásával a saját élőnyelvi vizsgálataim alapján fogalmaztam meg. Ebben a térségben tizenegy településen végeztem élőnyelvi kutatásokat. Kilenc faluban helyneveket gyűjtöttem, további két településen, a Szatmár megyei Kisbáonyban és a Bihar megyei Szalárdon pedig – a helynévkincs lejegyzése mellett – helynév-szociológiai vizsgálatokat folytattam.

Az eredményeimet a disszertációm öt fejezetre bontva mutatja be. Ezek közül, míg az első három egységnek inkább alapozó szerepe van, s ennek megfelelően elméleti, módszertani kérdésekkel foglalkozik, addig az utolsó két rész a névszociológiai vizsgálataim, a kisbáonyi és a szalárdi közösségekkel végzett kutatások széleskörű bemutatását tűzte ki célul.

Az első fejezet a névszociológia és a helynév-szociológia területébe vezeti be az olvasót. A név- és helynév-szociológia meghatározása mellett az azokhoz sorolható főbb kutatási területeket veszi számba. A második fejezet a vizsgált térség, a Partium – és ezen belül Kisbáony és Szalárd – szociokulturális világába nyújt betekintést. Ebben a részben a romániai állapotokkal helynév-politikai és helynév-kontaktológiai kérdéseken keresztül ismerkedik meg az olvasó. Először a helynévhasználatra vonatkozó jogszabályokat, valamint ezeknek a való életben történő alkalmazásait ismertetem. Végül pedig a helynevek kölcsönzéséről és a kölcsönzések okairól beszélek röviden. A harmadik fejezet az általam végzett felmérésekről, a helynévgyűjtések és a helynévismereti vizsgálatok mikéntjéről ad számot. Ebben a részben a helynévgyűjtést is befolyásoló szempontok (pl. a névattitúd jelenségének) ismertetése mellett a felmérések módszertani problémáiról és az ezekhez köthető módszertani döntésekről (a helynevek és helynévváltozatok kezeléséről, a passzív névismeretről, az adatközlők életkor szerinti besorolásáról) ejtek szót.

Dolgozatom gerincét a negyedik és az ötödik fejezet képezi. Ebben a két részben a névszociológiai vizsgálataim eredményeit és az azokkal kapcsolatos következtetéseimet mutatom be. Ezek több száz interjú alapján fogalmazódtak meg. Elsősorban két nagyobb témakört emelek ki: a névismeret-névhasználatot és a kognitív térképezést.

A kisbányai és a szalárdi helynévkincs bemutatása után a helynévismeretet és helynévhasználatot az életkor, a nem, a foglalkozás és mobilitás, az el- és visszaköltözés, a különböző nyelvi-etnikai-felekezeti csoportok, valamint az alap- és periférikus névkincs szemszögéből tárgyalom. Végül a kisbányai és a szalárdi helynévkincsre egy másik perspektívából, a kognitív térképezés felől közelítek rá. Az adatközlők által készített térképek és az azokhoz fűzött magyarázatok alapján a különböző csoportok térrel, és ennek részeként a helynevekkel kapcsolatos vélekedéseit vizsgálom.